

Search and Seizure in Criminal Procedure Law*

Muhammed Sıddık SEYYİDOĞLU¹

Istanbul Commercial University, Faculty of Law, Department of Public Law

---

ABSTRACT

Review Article

Criminal procedure is carried out in order to reveal the material truth. One of the criminal procedure law institutions that serve this purpose are protection measures. The search and seizure measures, which are the subject of the study, are the most frequently applied measures within the scope of protection measures. Due to the complementary nature of these measures, its two protection measures have been investigated. Search and seizure measures are in place. Search and seizure measures have the nature of interfering with fundamental rights and freedoms. For this reason, it is important to apply in accordance with the law. These measures are used for the fight against criminality and public safety. It is expected that the balance between fundamental rights and freedoms of individuals and public security will be well established in terms of practice. Otherwise, the society's belief in justice will be shaken and the responsibility for compensation will come into question. The aim of the study is to reveal the problems arising from legal regulations or practices by discussing the search and seizure protection measures in Criminal Procedure within the scope of legal regulations, doctrinal opinions, judicial decisions and practice, and to contribute to the solution of these problems. For this purpose, in the study conducted as a literature review, detailed information on search and seizure was given, doctrinal views and judicial decisions were evaluated, and this information was compared with practices. The problems encountered during the implementation of these measures were addressed in detail, evaluations were made that could provide solutions to the problems experienced in practice and guide the practitioners, and this information was compared with the applications. We believe that this study will guide the practitioners to implement these measures, which are frequently used in practice, systematically and in accordance with the rules.

Received: 07.01.2021

*Revision Received:
31.01.2021.*

Accepted: 22.02.2021

Published

Online:29.05.2021

Key Words: Safeguard, search, seizure, unlawfulness.

---

¹ Corresponding author:

Graduate Student

muhammedseyitoglu@gmail.com

Orcid: 0000-0002-8846-0460

*This article was produced from the thesis of search and seizure in Criminal Procedure, which has not yet been defended

Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve Elkoyma*

Muhammed Sıddık SEYYİDOĐLU²

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

ÖZ

Derleme Makale

Ceza muhakemesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmaktadır. Bu amaca hizmet eden ceza muhakemesi hukuku kurumlarından biri koruma tedbirleridir. Çalışma konusunu oluşturan arama ve elkoyma tedbirleri, koruma tedbirleri kapsamında yer alan ve uygulamada en çok uygulanan tedbirlerdir. Bu tedbirlerin birbirini tamamlayıcı niteliği nedeniyle çalışma kapsamında her iki koruma tedbiri birlikte incelenmiştir. Arama ve elkoyma tedbirleri uygulamada kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale niteliği taşımaktadır. Bu nedenle koruma tedbirlerinin hukuka uygun şekilde uygulanması önem taşımaktadır. Koruma tedbirlerine suçlulukla mücadele ve toplum güvenliği amacıyla başvurulmaktadır. Kişilerin temel hak ve özgürlükleri ile toplum güvenliği arasındaki dengenin uygulama açısından iyi kurulması beklenmektedir. Aksi takdirde toplumun adalete olan inancının sarsılması ve uygulayıcılar açısından tazminat sorumluluğunun gündeme gelmesi söz konusu olmaktadır. Çalışmanın amacı, Ceza Muhakemesinde yer alan arama ve elkoyma koruma tedbirlerinin kanuni düzenlemeler, doktrin görüşleri, yargı kararları ve uygulama kapsamında ayrıntılı şekilde ele alınarak kanuni düzenlemelerden ya da uygulamalardan kaynaklanan sorunları ortaya koymak bu sorunların çözümüne katkı sağlamaktır. Bu çalışma uygulamada yaşanan sorunlara günümüz koşullarının değerlendirilmesi yapılarak, teknolojik imkanların gelişmesi bağlamında koruma tedbirlerinin mevzuata uygun şekilde yapılmasına olanak sağlamak amacıyla yol gösterici bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu amaçla literatür taraması şeklinde yapılan çalışmada arama ve elkoyma konusunda detaylı bilgilere yer verilmiş, doktrin görüşleri değerlendirilmiştir. Bu tedbirlerin uygulanması esnasında karşılaşılan sorunlara ayrıntılı değinilmiş, uygulamada yaşanan sorunlara çözüm olabilecek, uygulayıcılara yol gösterecek değerlendirmeler yapılmış, bu bilgiler uygulamalarla karşılaştırılmıştır. Bu çalışmanın uygulamada sıkça başvuru alan bu tedbirlerin sistemli ve kurallara uygun şekilde gerçekleştirilmesi konusunda uygulayıcılara yol göstereceği kanaatindeyiz.

Alınma

Tarihi: 07.01.2021

Düzeltilmiş Hali Alınma

Tarihi: 31.01.2021

Kabul Edilme Tarihi:

22.02.2021

Çevrimiçi Yayınlanma

Tarihi: 29.05.2021

Anahtar Kelimeler: Koruma tedbiri, arama, elkoyma, hukuka aykırılık

---

---

² Sorumlu yazar iletişim bilgisi:

Yüksek Lisans Öğrencisi

muhammedseyitoglu@gmail.com

Orcid:0000-0002-8846-0460

*Bu makale, Ceza Muhakemesinde henüz savunulmamış olan arama ve el koyma tezinden üretilmiştir.

Giriş

Ceza muhakemesinin temel amaçlarından biri maddi gerçeğe ulaşmaktır. Koruma tedbirleri ceza muhakemesinin maddi gerçeğe ulaşması amacına hizmet eden kurumlardan biridir. Uygulamada arama ve elkoyma tedbirlerine sıkça başvurulmaktadır. Bu tedbirlerin birbirini tamamlayıcı niteliği nedeniyle çalışma kapsamında her iki koruma tedbiri birlikte incelenmiştir.

Arama ve elkoyma tedbirleri, uygulama sürecinde kişilerin hak ve özgürlüklerine müdahale niteliği taşımaktadır. Bu nedenle koruma tedbirlerinin uygulanması bakımından gerek Anayasada gerekse kanunlarda çeşitli kurallar ve şartlar öngörülmektedir. Arama ve elkoyma işlemlerinde uygulayıcıların bu hususlara dikkat etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde uygulayıcılar açısından cezai ve hukuki sorumluluk söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda uygulamada sıkça başvuru olan bu tedbirlerin sistemli ve kurallara uygun şekilde gerçekleştirilmesi konusunda çalışmanın uygulayıcılara yol göstereceği kanaatindeyiz.

1. Genel Olarak Koruma Tedbirleri

1.1. Koruma Tedbirleri Kavramı

Koruma tedbirleri, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 90 vd. maddelerinde düzenlenmektedir. Bu tedbirler, yargılamanın gereği gibi yapılabilmesi ve hükmün infazının gerçekleştirilebilmesi için öngörülmektedir. Yargılama sürecinde başvurulabilen koruma tedbirleri, hükümden önce ve gerektiğinde zor kullanarak bazı temel hak ve özgürlüklere yapılan geçici müdahaleyi belirtmektedir (Şahin ve Göktürk, 2020, s.283; Öztürk vd., 2019, s.437; Öztürk, Kazancı ve Güleç, 2019, s.25).

Ceza muhakemesi, yargılama faaliyeti üzerine kurulmaktadır. Yargılama uyuşmazlık ile başlamaktadır. Hüküm ise uyuşmazlığın yargılama makamları tarafından çözüme kavuşturulmasını ifade etmektedir. Uyuşmazlık nedeniyle yargılamanın başlamasında hüküm verilinceye kadar genellikle oldukça uzun bir süre geçmektedir. Yargılama süresince delillerin kaybolma ihtimali gözetildiğinde bu delillerin maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için muhafaza edilerek korunması beklenmektedir. Delillerin muhafaza altına alınmaması nedeniyle yok edilmesi veya değişikliğe uğraması halinde, uyuşmazlık gerçeğe uygun şekilde sonuçlandırılmamaktadır. Koruma tedbirleri, uyuşmazlık konusu olayla alakalı delillerin korunmasına yardımcı olmaktadır. Bu tedbirlerde amaç, yargılama sonucunda maddi gerçeğe ulaşılmasının sağlanmasıdır. Tedbirler sayesinde yargılama neticesinde verilen hüküm infaz edilebilir hale gelmektedir (Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, 2010, s.755).

1.2. Koruma Tedbirlerinin Özellikleri

Kanuni olma; koruma tedbirleri, kesinleşen bir hüküm olmaksızın birtakım temel hak ve özgürlüklere müdahalede bulunmaktadır. Anayasanın 13. maddesine göre ise temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesi için kanuni bir düzenlemenin bulunması gerekmektedir. Bu kapsamda temel hak ve özgürlüklere sınırlama getirici niteliği bulunan koruma tedbirlerinin kanuni olma zorunluluğu mevcuttur. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin keyfi şekilde sınırlandırılması, hukuk devletlerinde kabul görmemektedir (Centel ve Zafer, 2020, s.280).

Geçici olma; koruma tedbirleri, ceza değildir. Ceza yargılamasının sağlıklı bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamaya yönelik yardımcı araçlardır. Bu nedenle koruma tedbirleri amaca ulaşmak üzere bir araç niteliğindedir. Bu nedenle geçici olma özelliğine sahiptir. Koruma tedbirleri en fazla hükmün infazına geçilene kadar devam ettirilebilmektedir (Turhan, 2006, s.198).

Araç olma; ceza yargılamasının amacı, maddi gerçeğe ulaşmaktır. Koruma tedbirleri ise bu amacın gerçekleşmesine yardımcı olan araç niteliğindedir. Verilen hükmün uygulanabilirliğinin sağlanması konusunda koruma tedbirleri önemlidir. Bu işlemler; delillerin

toplanması, delillerin karartılmasının önlenmesi, ceza yargılamasında şüpheli-sanığın hazır bulundurulmasının sağlanması, hapis cezasının infazının sağlanması gibi hususlardır. Bu amaçlara ulaşılması durumunda ilgili koruma tedbirlerine son verilmektedir (Centel ve Zafer, 2020, s.280).

Hüküm öncesi temel hak ve özgürlükleri sınırlandırabilme; koruma tedbirleri, hüküm verilmeden önce temel hak ve özgürlükleri sınırlandırabilme özelliğine sahiptir. Bu özellik, doğrudan ya da dolaylı olarak tüm koruma tedbirlerinde mevcuttur. Sınırlandırılan temel hak ve özgürlük ise koruma tedbirine göre farklılık gösterebilmektedir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2020, s.258).

Hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı kararı olması; koruma tedbirlerinin bir karara dayanması gerekmektedir. Bu konuda karar verme yetkisi kural olarak hâkime aittir. Soruşturma aşamasında koruma tedbirine karar verme konusunda yetkili hâkim Sulh Ceza Hâkimi olmaktadır. Gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda hâkim kararı alınmadığı takdirde Cumhuriyet savcısının kararına başvurulabilmektedir. CMK'nın 119 ve 127. Maddeleri, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısına ulaşma hali de mevcut değilse kolluk tarafından yazılı emir ile işlem gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir. CMK'nın 90. maddesinde ise belli şartlar getirilerek bu durumlarda herkes tarafından yakalama koruma tedbirine başvurulabileceği düzenlenmektedir (Öztürk, Kazancı ve Güleç, 2019, s.32).

Ölçülülük; koruma tedbirleri, hükümden önce uygulanmaları ve haklı görünüşe dayanmaları nedeniyle risk barındırmaktadır. Koruma tedbirlerinde riskin azaltılması ve temel hak ve özgürlüklere dikkat edilmesi beklenmektedir. Bu konuda ölçülülük özelliği ön plana çıkmaktadır. Ölçülülük, koruma tedbirlerinde ulaşılmak istenilen amaç ile uygulanacak koruma tedbiri (araç) arasında denge sağlanmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda amacın ön planda tutulması, aracın amacın önüne geçecek şekilde uygulanmaması gerekmektedir. Ölçülülük özelliğine göre amaca ulaşmak daha az temel hak ve özgürlüğü sınırlandırıcı bir koruma tedbiri ile mümkünse daha fazla temel hak ve özgürlüğü sınırlandırıcı koruma tedbirine başvurulmamalıdır. Ölçülülük özelliği, orantılılık olarak da ifade edilebilmektedir (Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, 2010, s.767).

Görünüşte haklılık; koruma tedbiri uygulandığında tedbire muhatap olan kişinin suçluluğu ya da suçsuzluğu kanıtlanmış değildir. Tedbirlerin uygulanması ile meydana gelebilecek olumsuzlukların önlenmesi amacıyla görünüşte haklılık durumu öngörülmektedir. Bu tedbirleri uygulayabilmek için görünüşte haklılığın bulunması aranmaktadır. Görünüşte haklılık, koruma tedbirleri uygulandığı anda haklı bir uygulama olarak görülmesini ifade etmektedir (Hakeri ve Ünver, 2020, s.319). Bu haklılığın belirlenmesi hususunda uygulamada özellikle suç şüphesine bakılmaktadır. Makul şüphe ya da kuvvetli şüphe, görünüşte haklılığın varlığı konusunda uygulayıcılar tarafından incelenmektedir. Şüphenin yanı sıra koruma tedbirlerinin uygulanma şartları ya da sebepleri de somut olaya göre değerlendirilmektedir (Çolak ve Taşkın, 2005, s.20-21).

2. Arama

2.1. Arama kavramı

Arama, sözlük anlamı itibariyle birini telefonla aramayı ya da hukuki anlamda suç belgelerinin ele geçirilmesi ya da sanığın yakalanması için bir kişinin işyerinde, üzerinde, evinde ya da eşyasında yapılan araştırmayı ifade etmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.10.2020). Koruma tedbiri olarak bakıldığında arama, kamu güvenliğini ve düzenini sağlayabilmek için suç şüphesi durumunda şüpheli ya da sanığın yakalanabilmesi amacıyla üstlerinin, araçlarının, eşyalarının, ikametlerinin, belgelerinin araştırılması işlemidir. Bu işlemin yapılması, ilgili kişilerin özel ve aile hayatının gizliliği sınırlandırmaktadır (Soyaslan,

2020, s. 292; Yenisey, 2006, s. 7; Karakehya, 2015, s.315; Çiçek, 2009, s.53; Saygılar, 2008, s.680; Sırma, 2009, s.29; Erdem, 2016, s.115-116).

Arama, suçun ortaya çıkmasında etkili olabilecek belge niteliği taşıyan nesnelerin ya da saklanan ve suç şüphesi altına bulunan şüpheli veya sanığın bulunması için gerçekleştirilen araştırma işlemi ifade etmektedir. Türk Hukukunda arama, önleme araması ve adli arama olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Koruma tedbirleri kapsamında önemli olan arama ise adli aramadır. Anayasa ve kanunlarda aramanın tanımı mevcut değildir. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinde (AÖAY) adli arama ile önleme araması ayrımı netleştirilerek adli aramanın tanımını yapılmaktadır. Yönetmeliğin 5. maddesine yapılan adli arama tanımına göre suç işleyen, suçun işlenmesine yardımcı olan ya da suça katılan şüphelilerin/sanıkların yakalanması ve gerçeğe ulaşmak için gerekli nesne ya da delillerin bulunabilmesi için kişilerin üstünde, ikamet adreslerinde, evraklarında yapılan araştırmaya adli arama denilmektedir. Adli aramanın hukuki dayanağı ise CMK'dır (Yılmaz, 2016, s.253).

AÖAY'de önleme araması tanımlanmamaktadır. Önleme araması; milli güvenliği ve toplum düzenini sağlamak, toplum ahlakını ve sağlığını korumak, temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmesine engel olmak, saldırıları önlemek, taşınması sakıncalı ve yasak olan silah ve diğer patlayıcı maddeleri tespit etmek için kabul edilebilir ve makul bir sebebe bağlı olarak yapılan araştırma işlemidir. Bu işlemi gerçekleştiren görevliler, yetkili mercilerden aldıkları yazılı emre ya da gecikmesinde sakınca olan durumlarda mülki amirinden aldığı yazılı emre dayanmaktadır. (Bilen, 2006, s.50).

CMK'nın 116 vd. maddelerinde aramaya yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Aramanın tanımı, 116. maddede kanun koyucu tarafından yapılmaktadır. Maddeye göre suç delillerinin elde edilmesi ya da yakalanması konusunda makul şüphe bulunan şüpheli ya da sanığın evinin, üstünün, eşyasının, işyerinin ya da ona ait olan diğer yerlerin aranması mümkündür. 117. maddede ise kanun koyucu, şüpheli ya da sanığın yakalanabilmesi ya da suç delillerinin elde edilebilmesi için bu kişiler haricindeki diğer kişilerin de eşyasının, evinin, üstünün, işyerinin ya da o kişilere ait başka yerlerin aranmasına cevaz vermektedir. Koklanarak algılanan, gözle görülen ya da işitilerek varlığı anlaşılan deliller, arama kavramı içine değerlendirilmemektedir. Dışarıdan bakıldığında herkesçe görülebilen bir delilin alınmasında arama söz konusu olmamaktadır. Bu işlem sırasında el feneri, dürbün gibi aletlerin kullanılması da durumu değiştirmemektedir (Yenisey, 2005, s.7; Şentuna ve Polat, 2003, s.223; Gülşen, 2005, s.90).

2.2. Aramanın Amacı

CMK'da amaç maddi gerçeğe ulaşmaktır. Aramanın amacı ise aramanın çeşidine göre farklılık göstermektedir. Aramanın çeşitleri, önleme araması ve adli aramadır. Aramaların genel amacı; kamu düzeninin sağlanması, suç ve suçlularla mücadele edilmesidir. Arama işleminde bireylerin hak ve özgürlükleri ile kamu yararının çakışması söz konusu olmaktadır. Bu çakışmada kamu yararı gözetilmekte, bireylerin bazı hak ve özgürlüklerine yönelik sınırlama gerçekleştirilmektedir (Yalçın, 2010, s.7).

CMK'nın 116. maddesine göre arama koruma tedbirinde amaç, suç işlediği hakkında şüphe bulunan veya suç işlediği belirlenen kişilerin yakalanması ya da suçta kullanıldığı veya olayla alakalı olduğu düşünülen delillerin toplanmasıdır. Arama bu amaçların biri ya da her ikisi için yapılabilmektedir (Sarıgül, 2002, s.71; Aldemir, 2018, s.15). Önleme aramasında amaç ise Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 9. maddesinde belirtildiği gibi suç işlenmesinin önlenmesidir. Bu arama milli güvenlik, genel ahlak ve sağlık, kamu düzeni, başkalarının hak ve özgürlüklerine yönelik bir tehlikenin önlenmesi gibi amaçlarla gerçekleştirilmektedir (Eryılmaz, 2003, s.161).

2.3. Aramanın Şartları

2.3.1. Makul Şüphe

Şüphe kavramı sözlük anlamı itibariyle, gerçekleşmesi muhtemel olan bir olayla ilgili olarak kişilerde oluşan kanaati belirtmektedir. Ceza yargılamasının varlık sebebi suç şüphesidir (Gültekin, 2010, s.121). CMK'daki düzenlemelere bakıldığında makul şüphe, basit şüphe, yeterli şüphe ve kuvvetli şüphe olarak şüphelerin kademelendirilerek ifade edildiği görülebilmektedir (Bilen, 2006, s.41). AÖAY'nin 6. maddesinde makul şüphe tanımlanmaktadır. Maddeye göre makul şüphe, somut olaylar karşısında hayatın olağan akışı gereği duyulan şüpheyi ifade etmektedir. Uygulamada makul şüphe, tarafsız ve ortalama zekâda bir kişinin bakış açısı ile o kişinin ya da eşyanın suçla ilgili olduğunun düşünülmesidir (Yenisey, 2013, s.15).

CMK'nın 116. maddesinde arama yapılabilmesi için makul şüphe bulunması şartı getirilmektedir. Bu kapsamda arama yapılabilmesi için suç şüphesi altındaki kişilerin yakalanması ya da suçun işlendiğini açığa çıkarabilecek delillerin toplanması açısından makul şüphenin bulunması gerekmektedir. Makul şüphe, somut olaya göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle makul şüphenin varlığı konusundaki takdir yetkisi, arama kararı vermeye yetkili kılınan makamlara bırakılmaktadır (Gözübüyük ve Gölcüklü, 2016, s.231).

2.3.2. Arama Kararı veya Arama Emri

Anayasanın 20 ve 21. maddelerine göre arama yapılabilmesi için yetkili makamlar tarafından verilen arama kararı ya da arama emrinin bulunması gerekmektedir. Arama kararı, CMK'nın 119. maddesi ile AÖAY'nin 7. maddesine göre usulüne uygun şekilde hâkimden alınmaktadır. CMK'nın 162. maddesi ile AÖAY'nin 7. maddesine göre arama kararını verme yetkisine sahip olan hâkim, soruşturma aşamasında Sulh Ceza Hâkimidir. Kovuşturma aşamasında ise davanın yürütüldüğü mahkeme tarafından arama kararı verilebilmektedir. CMK'nın 33. maddesine göre bu konuda mahkemenin Cumhuriyet savcısının yazılı ya da sözlü görüşünü alması gerekmektedir (Onan, 2009, s.37).

CMK'nın 119. maddesine göre gecikmesinde sakınca olan durumlarda Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri tarafından yazılı bir arama emri ile arama işlemi yapılabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hal somut olayın özelliğine göre Cumhuriyet savcısı tarafından takdir edilmektedir (Kahraman, 2007, s. 348). Kolluk amirinin yazılı emri ile işyerinde, konutta ya da kamuya açık olmayan diğer kapalı mekânlar ile bu yerlerin eklentilerinde arama işlemi yapılamamaktadır. Bu yerler açısından hâkim kararı ya da Cumhuriyet savcısının yazılı emri gerekmektedir. Arama emirlerinin yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulması gerekmektedir. CMK'nın 119. maddesi ile AÖAY'nin 7. maddesinde kolluk amirinin yazılı emriyle yapılan aramalarda arama sonucunun derhal Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesi düzenlenmektedir. Arama emirlerinin hâkim onayına sunulmasına yönelik bir düzenleme yer almamaktadır (Yılmaz, 2016, s.265).

Hâkim tarafından verilen arama kararı veya yetkili makamlar tarafından verilen arama emrinde CMK'nın 119. maddesi ile AÖAY'nin 7. maddesi gereğince aşağıdaki hususların bulunması gerekmektedir: aramanın yapılmasına neden oluşturan fiil, yakalama amaçlı yapılan aramalarda şüphelinin kimlik bilgileri, arama yapılması istenilen yerin açık adresi ya da arama yapılacak eşyanın ne olduğu, arama kararı ya da emrinin geçerli olacağı süre, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen yazılı emirde gecikmesinde sakınca olan halin açıklanması, kolluk amiri tarafından verilen yazılı emirde ise hem gecikmesinde sakınca bulunan halin hem de Cumhuriyet savcısına hangi kanallarla ulaşılmaya çalışıldığının ve neden ulaşılamadığının açıklanması gerekmektedir.

2.3.3. Arama Yapılabilecek Kişiler

CMK'nın 116. maddesine göre suç işlediğine yönelik makul şüphe bulunan kişilerin eşyaları, üstü, konutu, işyeri ve bu kişiye ait diğer yerler aranabilmektedir. Aramanın amaçlarından biri, şüpheli veya sanıkların yakalanmasıdır. Bu nedenle aramaya yapılabilecek kişilerden biri şüpheli veya sanıktır. Bazı durumlarda bu kişiler haricindeki kişilere de arama yapılması mümkündür. CMK'nın 117. maddesine göre aramanın amacına yönelik olarak şüpheli veya sanığın yakalanması ya da suç delillerinin elde edilmesi için şüpheli veya sanık haricindeki kişilerin de aranabilmektedir. Şüpheli veya sanık haricindeki kişiler suç ile ilgisi bulunmayan, şüpheli veya sanığın ya da suç delillerinin bulunduğu yerdeki kişiler olmaktadır. Kanun koyucu bu kişilerin aranmasında makul şüphenin yanı sıra somut bulguların varlığı aramaktadır (Taşdemir ve Özkepir, 2010, s.429).

2.3.4. Arama Yapılabilecek Yerler

Anayasanın 20 ve 21. maddelerine göre kişilerin eşyalarında, üstlerinde, evlerinde, özel kâğıtlarında vs. arama yapılabilmektedir. CMK'nın 116 vd. maddelerine göre ise bu yerlere ilaveten işyerlerinde ve diğer kapalı mekânlarda arama yapılabileceği belirtilmektedir. Konut, kişilerin barınmak amacıyla geçici veya sürekli şekilde ikamet ettikleri yerdir. Bu kapsamda karavan, çadır ya da prefabrik yapılar da konut olarak değerlendirilebilmektedir. Konutla bağlantılı bulunan bodrum, kiler, garaj, kömürlük gibi eklentiler de konut kapsamında değerlendirilmektedir (Ergün, 2010, s.43-45).

Kişilerin kıyafetlerinde ya da vücudunun çeşitli yerlerinde tıbbi müdahale gerçekleştirilmeksizin yapılan arama, üst araması olarak adlandırılmaktadır. Üst araması, elle ve gözle gerçekleştirilmektedir. Uygulama esnasında ahlak kurallarına dikkat edilmesi önem taşımaktadır. AÖAY'nin 28. maddesine göre çıplak üst aramalarında kişinin hemcinsi tarafından aramanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu tip aramalar kısa sürede tamamlanmak zorundadır (Koç, 2005, s.336).

Avukatlar ile müvekkilleri arasındaki bilgilerin gizliliği esastır. Bu kapsamda avukatların mesleki sırları bulunmaktadır. Avukatların bürolarının aranmasında bu duruma dikkat edilmesi gerektiğinden kanun koyucu avukatların aranması konusunda bazı özel düzenlemeler getirmektedir (Çiçek, 2009, s.69). CMK'nın 130. maddesine göre avukat bürolarında yapılacak aramalara Cumhuriyet savcısının bizzat katılımı gerekmektedir. Aynı zamanda avukatın bağlı bulunduğu baro başkanının ya da başkanı temsil eden birinin de hazır bulunması gerekmektedir. Avukatların konutlarında yapılacak arama, yalnızca suçüstü durumuna mahsustur. Bu durum haricinde avukatların konutlarının aranması mümkün değildir. Bu kapsamda avukatın görevine yönelik bir suç için konutunda arama yapılacaksa Avukatlık Kanunu'nun 58. maddesine, bürosunda yapılacaksa suçun görevle alakalı olup olmadığına bakılmaksızın CMK'nın 130. maddesine, kişisel bir suç için konutunda arama yapılacaksa genel hükümlere göre arama işlemi gerçekleştirilmektedir (Aydın, 2012, s.91).

CMK'nın 134. maddesine göre bilgisayarlarda, bilgisayar kütüklerinde ya da bilgisayar programlarında yalnızca soruşturma aşamasında arama yapılabilmektedir. Kanun koyucu, bilgisayarlarda arama yapılmasının olayın aydınlatılması açısından son çare olmasını aramaktadır. Başka bir tedbirle açığa çıkarılabilecek durumlarda bilgisayarlarda arama yapılmamaktadır. Bu aramalar yalnızca hâkim kararı ile olmaktadır. Bilgisayar aramalarında somut delillere dayanan kuvvetli şüphe aranmaktadır.

2.3.5. Aramanın Yapılacağı Zaman

Aramanın yapılması konusunda belli süreler bulunmaktadır. CMK'nın 119/1-c maddesine göre arama kararı ya da arama emrinde belirlenen makul süreler içinde arama işleminin yapılarak sonlandırılmaktadır. Bu kapsamda arama kararı ya da emrinde arama süresinin mutlaka belirlenmesi gerekmektedir. Olayın özelliğine göre arama süresi farklılık

taşımaktadır. CMK'nın 118. maddesine göre aramalar kural olarak gündüz vaktinde yapılmalıdır. Bu kural konut, işyeri ve diğer kapalı mekânlar açısından geçerlidir. İstisnai durumlarda ise gece vaktinde de arama yapılması mümkündür. TCK'nın 6. maddesine göre gece vakti, güneşin batmasından bir saat sonrası ile güneşin doğmasına 1 saat kala arasındaki süredir. Şüphelinin aramanın gece yapılmasına rızası varsa gece vakti arama yapılması mümkündür. Ayrıca gündüz başlanan aramanın detaylı olması nedeniyle geceye sarkması halinde de hukuka aykırılıktan söz edilmesi mümkün değildir (Albayrak, 2016, s.749). CMK'nın 118. maddesinde, AÖAY'nin 31. maddesinde ve PVSK'nın 7. maddesinde düzenlenen istisnai hallerde aramanın gece yapılması mümkündür. Bu istisnai durumlar; suçüstü halı, gecikmesinde sakınca bulunan hal, firarilerin yakalanması için yapılan aramalar ve geceleri herkes tarafından girilebilen umuma açık eğlence mekânları ve işyerleridir (Polat, 2016, s.715; Parlar, 2017, s.439).

2.4. Aramanın İcrası

2.4.1. Aramada Hazır Bulunabilecek Kişiler

Arama kararı verilmesi durumunda kararı veren hâkimin aramaya katılması mümkündür. Cumhuriyet savcısı ise katıldığı aramalarda zabıt kâtibi ile yer almaktadır. Bu durum CMK'nın 169. maddesinde yer alan soruşturma işlemlerinin tutanağa bağlanması ve zabıt kâtibi tarafından bu tutanağın imzalanması hususu ile alakalıdır. Aramada hazır bulunan hâkim ya da Cumhuriyet savcısı, gözetmen olarak yer almaktadır. Arama işlemini kolluk gerçekleştirmektedir (Aydın, 2012, s.59). CMK'nın 119/5 maddesine göre askeri mahalde yapılacak aramalar ile CMK'nın 130. maddesine göre avukat bürolarında yapılacak aramalarda Cumhuriyet savcısının hazır bulunması zorunludur. Bu aramalarda Cumhuriyet savcısı bulunmadığı takdirde yapılan arama işleminin hukuka aykırılığı söz konusu olmaktadır.

CMK'nın 120. maddesi kapsamında aranacak yerin sahibi ya da eşyanın zilyedi veya sahibinin aramada hazır bulunması gerekmektedir. Bu kişilerin hazır bulunmaması durumunda temsilcisinin ya da ayırt etme gücüne sahip akrabalarından birinin veya kendisiyle birlikte oturan kişinin ya da komşusunun hazır bulunması beklenmektedir. Bu sayım, bilinçli bir sıralamaya dayanmaktadır. Aramaya başlamak için aranacak yerin veya eşyanın sahibinin beklenmesine gerek bulunmamaktadır. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde işlem tanıkları ile de arama işleminin yapılabilmesi mümkündür (Aydın, 2012, s.61-69).

CMK'nın 120. maddesine göre aranacak kişinin avukatının arama sırasında hazır bulunması mümkündür. Bu durum silahların eşitliği ilkesinin bir yansımasıdır. Şüphelinin avukatı olduğunu belirterek kimliğini görevlilere ibraz etmesi, avukatın aramaya katılması için yeterli kabul edilmektedir. Vekâletname ya da yetki belgesi aranmamaktadır. Aranacak kişi avukatını isterse delillerin kaybolmaması açısından gerekli güvenlik sağlandıktan sonra beklenmesi mümkündür. Bu bekleme makul süre çerçevesinde kabul edilebilmektedir (Gökçen, 2008, s.272).

CMK'nın 119. maddesi kapsamında Cumhuriyet savcısının hazır bulunmadığı konut ve işyeri gibi yerlerin aramalarında o mahalde ikamet eden komşulardan ya da ihtiyar heyetinden iki kişinin arama sırasında hazır bulundurulması gerekmektedir. “İşlem tanığı” olarak adlandırılan bu kişilerin arama sırasında hazır bulundurulmaması, aramanın hukuka aykırılığa neden olmaktadır. İşlem tanıklarının birinin ihtiyar heyetinden birinin ise komşulardan olması mümkündür (Çolak ve Taşkın, 2007, s.533).

CMK'nın 130. maddesi kapsamında avukat bürolarındaki aramalarda, o yerin bağlı olduğu Baronun başkanının ya da temsilcisinin hazır bulunması zorunludur. Temsilcinin Baro organlarında görevli olması gerekmemektedir. Ancak temsilci, ilgili Baronun levhasına kayıtlı bir avukat olmalıdır (Aydın, 2008, s.118).

2.4.2. Aramada Zor Kullanma Yetkisi

Arama işleminin yapılması sırasında alınan tedbirlere aykırı hareket eden kişilere karşı CMK'nın 168. maddesi ile AÖAY'nin 30. maddesine göre kolluğun zor kullanma yetkisi bulunmaktadır. Bu zor kullanma yetkisi, arama işleminin sonlandırılmasına kadar sürebilmektedir. Aykırı davranışlar sergileyen kişilerin öncelikle ikna edilmeye çalışılması beklenmektedir. Konuşma yoluyla ikna sağlanamadığı takdirde zor kullanımına geçilmesi kabul edilmektedir. Kolluk görevlileri, arama sırasında kendilerine karşı güç uygulayan kişilere karşı orantılılık ilkesini gözeterek maddi ve bedeni güç de uygulayabilmektedirler. Can güvenliği söz konusu ise PVSK'nın 16. maddesi kapsamında silah kullanılması dahi mümkündür. Ancak kolluk görevlilerinin orantılılık ilkesine aykırı şekilde kuvvet kullanmaları halinde haklarında kanuni işlem başlatılması gerekmektedir. Bu durumda TCK'nın 256. maddesinde düzenlenen “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçu ortaya çıkabilmektedir.

2.4.3. Tesadüfen Ele Geçen Deliller veya Soruşturma İlgisi Olmayan Eşyalar

Tesadüfen ele geçen deliller konusunda CMK'nın 138. maddesinde düzenleme bulunmaktadır. Arama sırasında yapılmakta olan soruşturma ya da kovuşturma ile alakası bulunmayan ancak başka bir suçun işlendiği şüphesini uyandıran herhangi bir delilin elde edilmesi durumunda bu delilin muhafaza altına alınması gerekmektedir. Bu açıdan durumun Cumhuriyet savcılığına derhâl bildirilmesi beklenmektedir.

Arama işleminin sınırlarının aşılması durumunda tesadüfen elde edilen delil, hukuka aykırı delil olarak değerlendirilmektedir. Örneğin beyaz eşya hırsızlığı nedeniyle yapılan aramada dolap çekmecelerinin karıştırılmasıyla elde edilen uyuşturucular tesadüfen elde edilen delil niteliğinde değil, hukuka aykırı delildir (Çokmutlu, 2007, s.111).

2.5. Devlet Sırrı İçeren Belgelerin Aranması

CMK'nın 47. maddesi kapsamında devlet sırrı, açıklanması durumunda devletin milli savunmasına ve güvenliğine, dış ilişkilerine zarar verebilecek, anayasal düzende ve dış ilişkilerde tehlike oluşturabilecek nitelikteki bilgileri ifade etmektedir. Devlet sırrı içeren belgelerin bir suç işlenmesi durumunda mahkemeye karşı gizli tutulması CMK'nın 125. maddesine göre mümkün değildir. Devlet sırrı içeren belgeler, mahkeme hâkimi ya da heyeti tarafından incelenebilmektedir. İncelenen belgelerde yer alan bilgilerin yalnızca suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olanların hâkim ya da mahkeme başkanı tarafından tutanağa kaydedilmesi mümkündür. CMK'nın 125. maddesindeki bu düzenleme ancak hapis cezasının alt sınırı beş yıl ya da daha fazla olan suçlarda uygulanabilmektedir. Alt sınırın beş yıl ve daha fazla olma durumu kovuşturma aşamasında suçun vasfının değişmesinden ileri gelmişse bu durumda devlet sırrı içeren belgelerin incelenmesi mümkündür (Malkoç ve Yüksektepe, 2005, s.606-607).

2.6. Aramanın Sona Ermesi

Arama işleminin sona ermesi, birkaç ihtimal ile gerçekleşmektedir. İlk ihtimal, arama işlemi neticesinde delil elde edilememesidir. Bu durumda arama, amacına ulaşmadan sonlandırılmış olmaktadır. İkinci ihtimalde arama işlemi, delil elde edilmesi ya da şüphelinin yakalanması ile sona ermektedir. Bu durumda delillerin muhafaza altına alınması ya da ilgilinin rızası yoksa elkoyma gerçekleştirilmekte, şüpheli ise yakalanmaktadır. Son ihtimalde ise arama işlemiyle başka bir suça ait delil bulunmasıyla sona ermektedir. Böyle bir durumda aramayı gerçekleştiren kolluk görevlileri tarafından ilgili CMK'nın 138. maddesine göre Cumhuriyet savcısına bilgi verilmektedir (İrmak, 2016, s.92).

Arama işlemini gerçekleştiren kolluk görevlileri, arama tutanağı düzenlemektedirler. Tutanakta yer alması gereken bilgiler AÖAY'nin 11. maddesinde sayılmıştır. Maddeye göre;

arama kararı tarihi ve sayısı, arama emrinin tarihi ve sayısı ile emri veren merci, aramanın konusu, yapıldığı yer, saat ve tarih, aranan kişinin kimlik bilgileri ya da eşkâl bilgileri, aracın plaka numarası ve markası, konutun veya işyerinin açık adresi, su üstü aracının ismi, cinsi, kullananı ve sahibi, deniz aracının aranması ismi, cinsi, donatanı, tonajı, bağlama limanı, kaptanı, acentesi ve arama mevki, aramanın sonuçları, elde edilen delile ilişkin belirleyici bilgiler, yakalanan kişilerin kimlik bilgileri ya da eşkâl bilgileri, arama sonucunda zarar ya da yaralanma olup olmadığı ve arama işlemi yapan kolluk görevlilerinin adı, soyadı, unvanı ve sicilinin arama tutanağında yer alması gerekmektedir.

CMK'nın 169. maddesine göre arama işlemi gerçekleştiren kolluk görevlileri tarafından arama tutanağı imzalanmaktadır. Bu işleme yönelik yapılacak itirazlarda tutanak değerlendirilmektedir. Aramada hazır bulunan kişilerin tutanağı imzalamak istememesi durumunda bu durumun nedeni ile birlikte tutanakta belirtilmesi ve arama işlemi gerçekleştiren kolluk görevlileri tarafından imzalanması gerekmektedir. Tutanağın bir sureti ilgiliye verilmektedir. Kaçakçılık suçlarına ilişkin tutanaklar, Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa göre düzenlenmektedir (Aydın, 2012, s.98).

3. Elkoyma

3.1. Elkoyma Kavramı

Elkoyma kavramı sözlük anlamıyla zorla almayı ifade etmektedir. Hukuki anlamıyla elkoyma, ispat aracı olarak görülen ya da müsadereye konu olan malvarlığı değerlerinin zilyedin tasarruf yetkisi ortadan kaldırılarak muhafaza altına alınması şeklinde tanımlanabilmektedir (Yılmaz, 2017, s.73). Anayasa ve CMK'da elkoyma tanımlanmamaktadır. AÖAY'nin 4. maddesine göre elkoyma, suçun ya da tehlikenin önlenmesi amacıyla veya suçun delili olması ya da müsadereye tabi olması nedeniyle eşya üzerinde zilyedin rızası olmaksızın tasarruf yetkisinin kaldırılması işlemi şeklinde tanımlanmaktadır.

Elkoyma; müsadere edilebilecek ya da yargılamada delil olarak fayda sağlayabilecek eşyaların, zilyedin rızası olmaksızın adliye marifetiyle alınarak onun eşya üzerindeki tasarruf yetkisinin geçici olarak sınırlandırılması ya da kaldırılmasını belirtmektedir. Bazı durumlarda eşya zilyette bırakılmakta ancak fiilen tasarrufta bulunması engellenmektedir. Bazı durumlarda ise zilyetten fiilen alınarak zilyedin tasarruf yetkisi ortadan kaldırılmaktadır. Uygulamada genellikle arama koruma tedbiri ile birlikte uygulanmaktadır (Şen ve Eryıldız, 2017, s.19).

3.2. Elkoymanın Amacı

Elkoymanın koruma tedbiri olması nedeniyle genel amacı, ceza muhakemesinin temel amaçlarından biri olan maddi gerçeğe ulaşılmasının sağlanmasıdır. Özel anlamda bakıldığında ise yargılamada ispat aracı olarak fayda sağlayabilecek eşyaların adli makamların muhafazasına alınması ya da müsadere kararının infazının mümkün kılınmasıdır (Şen ve Eryıldız, 2017, s.44). Elkoyma tedbirine CMK'nın 248. maddesi kapsamında kaçak sanığın duruşmaya gelmesi için de başvurulabilmektedir.

3.3. Elkoymanın Muhafaza Altına Alma ve Müsadere ile Olan İlişkisi

CMK'nın 123. maddesinde hem muhafaza altına alma hem de elkoyma düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre delil niteliğindeki eşya ya da müsadereye tabi eşya veya kazancın zilyedin rızası ile alınması, muhafaza altına almayı ifade etmektedir. Zilyedin rızasının bulunmamasına rağmen ilgili eşya ya da kazancın alınması ise elkoymayı ifade etmektedir. Eşyanın sahipsiz olması ya da zilyedin belli olmaması halinde muhafaza altına alma tedbiri uygulama alanı bulmaktadır. Elkoyma işlemi için hukuka uygun şekilde verilmiş elkoyma kararı ya da emrinin bulunması gerekmektedir. Ancak muhafaza altına alma işlemi için herhangi bir karara, emre ya da onaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu kapsamda muhafaza altına alma, elkoymanın bir türü değildir (Şen ve Eryıldız, 2017, s.40).

Müsadere, bir güvenlik tedbiridir. Bu kapsamda yeni suçların işlenmesini önlemek için suçtan kaynaklanan ya da suçun işlenmesiyle ilgili olan, suç düşüncesini çekici tutan eşyalara ve kazançlara devlet lehine elkonulması işlemine müsadere denilmektedir (Toroslu ve Toroslu, 2019, s.458; Ercan, 2009, s.461). TCK'nın 54 ve 55. maddelerine göre iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak kaydıyla kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan, bu suçların işlenmesine tahsis edilen veya bu suçlardan meydana gelen eşya ve maddî menfaatler ya da bunlardan sağlanan ekonomik kazançların mülkiyetinin devlete geçirilmesi müsadereyi ifade etmektedir. Müsadere, eşya ve kazanç müsadereyi olarak ikiye ayrılmaktadır. Müsadere, mülkiyet hakkını sona erdiren sürekli bir tedbirdir. Elkoyma ise koruma tedbirlerinden biri olması nedeniyle geçici nitelik taşımaktadır. Hem kasıtlı hem de taksirli suçlarda uygulanabilmektedir. Elkoymada mülkiyet hakkı sona erdirilmemekte, geçici olarak tasarruf yetkisi sınırlandırılmakta ya da engellenmektedir (Zafer, Centel ve Çakmut, 2020, s.703; Gedik, 2016, s.5 vd.). Elkoyma tedbirine hüküm kesinleşinceye kadar başvurulması mümkündür. Müsadere ise yargılama sonunda mahkeme ya da hâkim kararıyla uygulanmaktadır. Elkoyma hâkim kararı, gecikmesinde sakınca olan durumlarda Cumhuriyet savcısının yazılı emri, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı takdirde kolluk amirinin yazılı emriyle uygulanabilmektedir. Müsadere ise bu makamların yetkisi bulunmamaktadır (Şen ve Eryıldız, 2017, s.45).

3.4. Elkoymanın Çeşitleri

3.4.1. Basit Elkoyma

Basit elkoyma, delil elde etme amacıyla ya da müsadereye tabi olan eşyaya yönelik yapılan elkoymayı ifade etmektedir. CMK'nın 123. maddesine göre ispata yönelik malvarlığı değerlerine elkonulması mümkündür. Basit elkoyma kapsamında olay yerindeki silaha ya da banka hesaplarındaki hareketlere yönelik evraklara elkoyma işlemi yapılabilmektedir. Elkoyma işlemi, müsadere edilecek eşyaların kaçırılması ve yok edilmesinin engellenmesi, bu kapsamda müsadere kararının kâğıt üzerinde kalmaması için ilgili eşyaların alınmasına yönelik olarak da yapılabilmektedir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2020, s.367).

3.4.2. Özel Elkoyma

3.4.2.1. Basılmış Eserlere ve Basın Araçlarına Elkoyma

Basılmış eserlere ve basın araçlarına elkoyma hususu, Anayasanın 28 ve 30. maddelerinde düzenlenmektedir. Bu elkoyma, basın özgürlüğünü de ilgilendirmektedir. Bu nedenle 5187 sayılı Basın Kanunu'nda konuyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Basın Kanunu'nun 25. maddesine göre basılmış eserin en fazla üç adedine delil olarak elkoyma gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu elkoymanın Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca olan durumlarda da kolluk tarafından yapılmasına izin verilmektedir (Aydın, 2012, s.178). Delil elde etme amacıyla yapılan elkoyma işleminde üç adetle sınırlama öngörülmüşken müsadere amacıyla elkoymanın gerçekleştirilmesi halinde eserin tamamına elkoyma işlemi gerçekleştirilmektedir. Bu durum doktrinde "toplatma" olarak ifade edilmektedir. Toplatma için Basın Kanunu'nun 25. maddesinde belirtilen belirli suçlara yönelik yargılama yapılması ve hâkim kararının bulunması gerekmektedir. Gecikmesinde sakınca varsa Cumhuriyet Başsavcılığının kararı ile yapılması mümkün olup bu karar hâkim onayına sunulmaktadır. Aksi takdirde hükümsüzlük söz konusu olmaktadır (Soyaslan, 2020, s.286).

3.4.2.2. Taşınmazlara, Hak ve Alacaklara Elkoyma

CMK'nın 128. maddesine göre yargılamaya konu suçun işlendiği ve ilgili malvarlığı değerlerinin bu suçtan elde edildiğine yönelik somut delillere dayalı kuvvetli şüphe mevcutsa bu durumda şüpheli ya da sanığa ait olan taşınmazlara, kara, deniz ya da hava ulaşım araçlarına, hesaplarına, her türlü hak ve alacaklarına vs. elkoyma işlemi yapılabilmektedir. Burada önemli

olan husus zilyetlik değil mülkiyettir. Bu nedenle Şüpheli ya da sanığa ait malvarlıklarının başkalarının zilyetliğinde bulunması, elkoymanın yapılmasını engellememektedir.

Elkoymanın bu çeŐidinde ilgisine göre Sermaye Piyasası Kurulu, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ve Mali Suçları Araştırma Kurulu gibi kuruluŐlardan suçtan sağlanan değere yönelik rapor alınmaktadır. Üç ay içinde hazırlanması öngörölen bu raporlar aÇısından zorunlu ve özel durumlarda iki ay daha ek süre verilebilmektedir. CMK'nın 128/2 maddesinde ise taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoymanın hangi suçlar yönünden yapılabileceği sınırlı sayıda olmak üzere düzenlenmektedir. Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoymaya karar verecek merci hâkimdir. Cumhuriyet savcısının bu yönde emir vermesi kanun koyucu tarafından kabul edilmemektedir. Bu durumun istisnası, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanununun 17. maddesine göre aklama ve terörün finansmanı suçlarıdır.

3.4.2.3. Zorlama Amaçlı Elkoyma

CMK'nın 248. maddesinde zorlama amaçlı elkoyma düzenleme altına alınmaktadır. CMK 247. maddeye göre kaçak, hakkında yürütölen soruŐtırma ya da kovuŐturmanın sonuçsuz kalması için yurt içi ya da yabancı ölkede kendisine ulaŐılamayan kişiye denilmektedir. Kaçağın Cumhuriyet savcısına baŐvurmasını ya da duruşmaya gelmesini sağlamak için Türkiye'deki mallarına, haklarına, alacaklarına amaçla orantılı Şekilde elkoyma işlemi yapılabilmektedir. Bu elkoyma işlemi, Cumhuriyet savcısının istemiyle sulh ceza hâkimi ya da mahkeme kararıyla gerçekleştirilmektedir. Gerekirse elkonulan malların idaresi için kayyım atanabilmektedir. Kaçağın müdafisine bu durum bildirilmektedir.

CMK'nın 248. maddesinde zorlama amaçlı elkoyma tedbirine baŐvurulabilecek suçlar sınırlı sayı yöntemiyle belirtilmektedir. Hâkim ya da mahkeme, elkoyma kararının özetinin bir gazete ilanında yer almasına karar verebilmektedir. Zorlama amaçlı elkoymada kaçağın yasal olarak bakmakla yükümlü olduğu kimselerin yoksulluğa düŐmemeleri aÇısından elkonulan malvarlığından bu kişilere yardımda bulunulması için kayyımaya izin verilebilmektedir. Kaçağın elkoyma kararına itirazı mümkündür.

3.4.2.4. Postada Elkoyma

Postada elkoyma, özellikle haberleşme özgürlüğünü ve gizliliğini ilgilendiren bir koruma tedbiridir. Bu nedenle kanun koyucu, CMK'nın 129. maddesinde postada elkoymayı özel olarak düzenleme altına almıştır. Maddeye göre suç delili olduğundan Şüphe edilen gönderilere elkoyma işleminin gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu gönderilerin posta hizmeti veren her türlü özel ya da resmî kuruluŐta yer alması mümkündür. Örneğin bu düzenleme ile kargo Őirketlerinde bulunan gönderilere elkoyma gerçekleştirilebilmektedir (Sırma, 2008, s.648).

Postada elkoymada temel amaç, kanun koyucunun açıkça belirttiği gibi delil elde edilmesidir. Bu elkoyma aÇısından ifade edilen gönderi; mektup, koli, telgraf, paket, belge vs. olabilmektedir (Sevük, 2007,s. 97). Doktrinde otobüs seyahat firmalarıyla gönderilenlerin de bu kapsamda değerlendirilebileceği ileri sürölürken bu firmaların posta hizmeti vermemeleri nedeniyle postada elkoyma hükümlerinin uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Aynı Şekilde özel kişilere teslim edilen gönderilerde de postada elkoyma hükümleri uygulanmamaktadır (Çelik, 2016, s.117).

CMK 129. madde kapsamında postada elkoyma kararı hâkim tarafından verilmekte ancak gecikmesinde sakınca olan durumlarda Cumhuriyet savcısının kararıyla işlem yapılabilmektedir. Kolluk amirleri ise postada elkoyma kararı verememektedirler. Ayrıca Cumhuriyet savcısının kararlarının hâkime sunulma zorunluluğu bulunmamaktadır.

3.4.2.5. Bilgisayarlarda ve Bilgisayar Kütüklerinde Elkoyma

Bilgisayarlarda ve bilgisayar kütüklerinde elkoyma, CMK'nın 134. maddesinde özel olarak düzenlenmektedir. Soruşturma aşamasında somut delillere dayalı kuvvetli şüphe sebepleri mevcutsa ve başka şekilde delil elde edilemiyorsa Cumhuriyet savcısının istemiyle şüphelinin kullandığı bilgisayar, bilgisayar kütükleri ile bilgisayar programlarının aranmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılarak metin oluşturulmasına hâkim karar vermektedir (Karagülmez, 2013, s.443). CMK'nın 162. maddesi kapsamında tedbire karar verebilecek olan hâkim, sulh ceza hâkimidir. Ayrıca elkoyma işlemi yapılan bilgisayarın şüpheliye ait olması aranmamaktadır. Şüphelinin kullanımında olması kanun koyucu tarafından yeterli görülmektedir (Ölmez, 2009, s.48-49).

Şifre nedeniyle gerekli verilere ulaşılamaması halinde 134. maddeye göre gerekli kopyaların alınabilmesi ile çözümün yapılabilmesi için ilgili araç-gereçlere elkoyma işlemi uygulanmaktadır. Çözüm yapılarak gerekli kopyalar alındıktan sonra elkonulan eşyalar iade edilmektedir. Ancak uygulamada kolluk görevlilerinin doğrudan şifrenin çözülememesine yönelik tutanak tutarak elkoyma işlemi gerçekleştirdikleri görülmektedir (Başlar, 2014, s.91-92; Özen ve Özocak, 2015, s.63).

3.4.2.6. Şirket Yönetimine Kayyım Atanması

Şirket yönetimi için kayyım atanması hususu, CMK ile Türk Hukukunda yerini almıştır. Burada amaç, şirket faaliyetlerinin içeriden denetlenip bilgi sağlanabilmesi ve şirketin malvarlığının kontrol altında tutulmasıdır (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2020, s.385). CMK'nın 133. maddesinde şirket yönetimine kayyım atanması düzenleme altına alınmıştır. Bu elkoymada amaç hem delil etme hem de şirketin mallarının müsaderesine yönelik kararın yerine getirilebilmesini sağlamaktır. Tedbirin şirket açısından ağırlığı gözetilerek maddede şirket yönetimine kayyım tayini tedbirinin uygulanabileceği suçlar sınırlı sayıda belirtilmektedir.

CMK'nın 133. maddesine göre suçun şirket faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu konusunda kuvvetli şüphe sebepleri mevcutsa ve maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından gerekliyse yargılama aşamasında hâkim veya mahkeme, şirket işlerini yürütmesi için kayyım tayin edebilmektedir. Kararda yönetim tarafından alınan kararların ve yapılacak işlemlerin kayyım onayı ile geçerli sayılacağı ve yönetim organının yetkileri ile şirketi idare yetkilerinin tamamının kayyımına verildiği açıkça belirtilmektedir. Bu karar, ticaret sicili gazetesi ile diğer uygun araçlarla ilan edilmektedir.

3.5. Elkoymanın Şartları

3.5.1. Şüphe

CMK'da elkoymaya yönelik düzenlemelerde şüpheye yönelik herhangi bir belirlemeye yer verilmemektedir. Bu nedenle doktrinde elkoyma açısından aranan şüphe konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre makul şüphenin bulunması gerekmektedir. Bu görüşte gerekçe olarak elkoyma tedbirinin özellikle mülkiyet hakkı açısından önemli sınırlamalar öngörmesi gösterilmektedir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2020, s.370). Başka bir görüş, elkoyma işleminin yapılabilmesi için yeterli şüphenin bulunması gerektiğini savunmaktadır. Yeterli şüphenin elkoymanın amacının gerçekleşeceği yönünde olması beklenmektedir (Aydın, 2012, s.165). Diğer bir görüş ise elkoyma açısından kural olarak kuvvetli şüphenin bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Ancak somut olaya göre yeterli şüphe ya da ispatın güç olduğu durumlarda (örneğin örgütlü olarak insan veya organ ticareti yapılması gibi) basit şüphenin yeterli görülebileceğini savunulmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2008, s.597). Kanaatimizce elkoyma tedbiri açısından basit şüphenin yeterli görülmemesi gerekmektedir. Bu tedbirin temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliği değerlendirildiğinde en azından makul şüphenin aranması gerekmektedir.

3.5.2. Elkoyma Kararı

Soruşturma aşamasında elkoyma kararı, CMK'nın 127. maddesi kapsamında Cumhuriyet savcısının istemi ile sulh ceza hâkimi tarafından verilmektedir. Gecikmesinde sakınca olan durumlarda Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile işlem yapılabilir. Cumhuriyet savcısına da ulaşılamazsa kolluk amirinin yazılı emriyle elkoyma gerçekleştirilmektedir. Kovuşturma aşamasında ise elkoyma kararını davaya bakan mahkeme vermektedir. Elkoyma emirlerinin yirmi dört saat içinde hâkimin onayına sunulması beklenmektedir. Hâkim ise bu yöndeki kararını kırk sekiz saat içinde açıklamakla yükümlüdür. Aksi takdirde elkoyma kararı kendiliğinden kalkmaktadır. Kararın kalkması durumunda elkonulan eşya, zilyedine iade edilmektedir.

3.5.3. Elkoyma Kararının Şekli ve İçeriği

Elkoyma kararı verme yetkisinin düzenlendiği CMK'nın 123. maddesinde elkoyma kararının içeriği düzenlenmemektedir. Ancak ceza muhakemesi hukukunda kural olarak kıyas serbesttir. Bu nedenle arama kararının içeriğinin düzenlendiği CMK'nın 119. maddesinin kıyas yoluyla elkoyma kararının içeriğine de uyarlanması mümkündür (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2020, s.371-372).

Elkoyma kararı şekil olarak yazılı ve gerekçeli olmak zorundadır. Bu kararda elkoyma kararını veren hâkim ile kararı yazan zabıt kâtibinin ismi ve sicil numarası yer almaktadır. Kararda elkoyma kararının gerekçesi, elkoymanın sebebini teşkil eden fiil ya da olaylar, elkoymanın amacı, elkoymanın kapsamı, karara konu edilen eşyaların türleri ile özellikleri, karar tarihi, kararın geçerlilik süresi, suç şüphesinin hukukî ve fiilî açıdan asgarî düzeyde somutlaştırılması ile hâkim ve zabıt kâtibinin imzası bulunmaktadır. Hazırlanan karar mahkemenin mührüyle mühürlenmektedir (Şen ve Eryıldız, 2017, s.86).

Elkoyma kararı ya da emrinde elkoymanın konusunu oluşturacak malvarlığı değerlerinin açık ve şüpheye yer vermeyecek biçimde ifade edilmesi beklenmektedir. Örneğin, “delil niteliğindeki eşyalara elkonulması” gibi muğlak ifadeler yerine “uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile bunların satışına hizmet eden eşyalara elkonulması” şeklindeki düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hukuk devleti ilkesinin ihlali söz konusu olmaktadır (Ünver ve Hakeri, 2020, s.398).

3.5.4. Elkoymaya Konu Eşyanın Bulunması

Elkoyma işleminin konusunu eşya oluşturmaktadır. Eşya, üzerinde hukuki ve fiili hâkimiyet kurmaya elverişli olan, sınırlandırılmış cismanî şeylere denilmektedir (Sirmen, 2020, s. 658; Can ve Güner, 2006, s. 224). Müsadere amaçlı elkonulabilecek eşyada eşyanın iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu kişiler suçun işlenmesinden haberdar olmayıp suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan kişilerdir. Müsadere amaçlı elkoyma yapılması gereken eşyanın; kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan, bu suçun işlenmesine tahsis edilen veya bu suçtan meydana gelen bir eşya olması aranmaktadır. Kazanç müsadere de elkoyma kapsamında değerlendirilebildiğinden suçtan elde edilen ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler, bunların dönüştürülmesi ya da değerlendirilmesi ile oluşan veya bunların karşılığını oluşturan ekonomik değerlere elkoyma işlemi yapılabilir. Örneğin hırsızlıktan elde edilen takıların satılması sonucu sağlanan paraya elkoyma işlemi gerçekleştirilebilmektedir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2020, s.367).

3.5.5. Elkonulması Yasak Olan Eşyaların Bulunmaması

CMK'nın 126. maddesinde elkonulması yasak olan eşyalar düzenlenmektedir. Bu eşyaları kanun koyucu sınırlı sayma yöntemi ile belirtmiştir. Bu kapsamda elkonulması yasak eşyaların somut olayın özelliklerine göre artırılması ya da değiştirilmesi mümkün değildir. Genel anlamda elkonulması yasak olan eşyalar; kanun koyucunun belirttiği mektup ve belgeler,

basın araçları ile bazı devlet sırrı niteliğindeki belgelerdir (Yaşar, 2020, s. 106). CMK'nın 126. maddesine göre şüpheli veya sanık ile CMK'nın 45-46. maddelerine göre tanıklıktan çekinebilecek kişiler arasındaki belgelere ve mektuplara, bu mektup ve belgeler ilgili kişilerin nezdinde buldukça elkoyma işleminin yapılması mümkün değildir. Mektup, haber ya da bildirim amaçlı olarak genellikle posta yoluyla gönderilen zarfa konulmuş yazılı kâğıtları ifade etmektedir. Belge ise mektup dışındaki her türlü resim, fotoğraf, yazı, film vs.dir. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte taşınabilir bellek, CD gibi eşyaların da belge kavramı içinde yer aldığı kabulü gerekmektedir (Özen, 2020, s.416). "Nezdinde bulunma" hususunda doktrinde tartışmalı olsa da kanaatimizce ilgili mektup ve belgelerin şüpheli ve sanık ile tanıklıktan çekinebilecek kişilerin fiilen tasarruf etme imkânına sahip oldukları bir yerde bulunmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda ilgili kişilerin üzerinde, konutunda, işyerinde, bankadaki kasasında vs. bulunabilmektedir (Yenisey ve Nuhoglu, 2020, s.408).

CMK'nın 125. maddesine göre suç olgusuna yönelik bilgiler barındıran belgelerin Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulması kabul edilmemektedir. Bu belgeler, yalnızca mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından incelenebilmektedir. İnceleme neticesinde ilgili suçu açıklığa kavuşturabilecek bilgiler hâkim ya da mahkeme başkanı tarafından tutanağa kaydedilmektedir. Devlet sırrı niteliğindeki belgelere elkonulması mümkün değildir. Kanun koyucu açık şekilde mahkeme hâkimi ya da heyetinden bahsettiği için soruşturma aşamasında devlet sırrı niteliğindeki belgelerin incelenmesi mümkün olmayıp iddianamede bu belgeden bahsedilmesi ve kovuşturma aşamasında mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından bu belgelerin incelenmesi gerekmektedir (Şen ve Eryıldız, 2017, s.70). Anayasanın 30. maddesinde ise basın araçlarına elkoyma işleminin yapılması yasaklanmıştır.

3.5.6. Elkoyma Yapılabilecek Kişiler

Elkonulacak eşyanın mülkiyetinin kime ait olduğu önem taşımamaktadır. CMK'nın 123/2 maddesine göre eşyayı yanında bulduran herkes elkoyma işlemine maruz kalabilmektedir. Elkonulabilecek eşyalar şüpheliye, sanığa, üçüncü kişiye, mağdura ait olabilmektedir. Suç delili olduğundan şüphelenilen eşyalara mülkiyetinin kimde olduğuna bakılmaksızın elkoyma işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Tüzel kişilerin ceza sorumluluğu olmasa da bu kişilerin malvarlığına da elkoyma işlemi yapılabilmektedir. Bu kapsamda Devlete ait malvarlıklarına da şartların varlığı halinde elkoyma işleminin yapılması mümkündür (Aldemir, 2018, s.330-331).

3.6. Elkoymanın İcrası

Elkoyma işleminin icrası hususunda CMK'nın 127. maddesinde ve 2005 tarihli "Suç Eşyası Yönetmeliği"nde düzenlemeler bulunmaktadır. CMK'nın 127. maddesine göre elkoyma işlemi, suçtan zarar gören mağdura gecikmeksizin bildirilmektedir. Elkoyma işlemi yapıldıktan sonra Yönetmeliğin 5. maddesi kapsamında suç eşyasına elkonulması hakkında tutanak düzenlenmektedir. Tutanakta elkonulan eşyanın cinsi, miktarı, türü, modeli gibi ayırt edici özellikler, takdir ettirilen değer, hangi suçtan dolayı kimden, nasıl ve nereden alındığı, elkoyma işlemi sırasında hazır olanların kimlikleri, işlem yeri, tarihi ve saati, ilgililerin imzası gibi bilgiler yer almaktadır. Elkonulan eşyanın uygun şekilde paketlenip mühürlenmesi gerekmektedir. Sonrasında eşya, Cumhuriyet başsavcılığına tevdi edilmektedir.

3.6.1. Elkonulan Eşyanın Muhafazası

Elkonulan eşyanın zaman içerisinde değer kaybetmesi mümkündür. Bu durum ise özellikle müsadere amaçlı elkoyma işleminde ileride uygulanacak müsadere kararında devlet için zarar oluşturabilmektedir. Bu nedenle kanun koyucu, elkonulan eşyanın zarar görmemesi ve değerini muhafazası etmesi için bazı tedbirler öngörmektedir. CMK'nın 132. maddesine göre elkonulan eşyaların muhafaza amacıyla yediemine verilmesi ya da ilgisine teslim

edilmesi mümkündür. Bu kişilerin istenildiği takdirde eşyayı derhal iade etme yükümlülükleri bulunmaktadır. Elkonulan eşya ile ilgili olarak soruşturma aşamasında Cumhuriyet Başsavcılığı, kovuşturma aşamasında mahkeme eşyanın bakım ve gözetimi konusunda gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.

Kanun koyucu muhafaza etme durumunun teminat gösterilmesi şartına bağlanabileceğini düzenlemektedir. Özellikle eşyaların zilyetlerinin ya da maliklerinin muhafazası halinde bu durum uygulanabilmektedir. Ancak kanun koyucu teminata yönelik bir belirlemede bulunmamaktadır. Bu kapsamda bahsedilen teminatın nakdi, aynî, şahsî vs. şekillerde olması mümkündür.

3.6.2. İstenilen Eşyanın Verilmemesi Durumunda Uygulanabilecek Tedbir

Elkoyma tedbiri uygulanması gereken eşyayı yanında bulduran kişinin CMK'nın 124. maddesine göre eşyayı gösterme ve teslim etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Kanun koyucu, bu yükümlülüğü yerine getirmeyen kişilere CMK'nın 60. maddesi kapsamında disiplin hapsine yönelik hükümlerin uygulanabileceğini düzenlemektedir. Bu düzenlemenin amacı, elkoyma tedbirinin yerine getirilmesinin sağlanmasıdır. Bu nedenle direnen, eşyanın yerini göstermeyen kişilere disiplin hapsi uygulanabilmektedir (Arslan, 2007, s. 199). Bu hapis, dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve azami üç ay olarak uygulanmaktadır. Hapis uygulanan kişi eşyayı teslim yükümlülüğüne uygun davranırsa derhal serbest bırakılmaktadır. Bu durumun sebebi, hapsin elkoymanın gerçekleştirilmesi için zorlayıcı olarak yapılmasıdır. Örneğin eşyanın çelik kasada saklanması durumunda kasanın şifresini söylemediği için disiplin hapsi uygulanan kişi, şifreyi söylemesi halinde serbest kalmaktadır. Ancak eşyanın yeri biliniyorsa ve kolluk tarafından zor kullanılarak alınabilecekse bu durumda disiplin hapsinin uygulanmasına gerek bulunmamaktadır. Böyle durumlarda kolluk, ilgilinin direncini kırarak zor kullanarak elkoyma işlemini gerçekleştirmektedir. CMK'nın 124. maddesine göre disiplin hapsi; şüpheli, sanık veya tanıklıktan çekinebilecekler hakkında uygulanmamaktadır. CMK'nın 60. maddesi kapsamında disiplin hapsi kararına itiraz edilmesi mümkündür.

3.6.3. Elkonulan Eşyanın Elden Çıkarılması

Elkonulan eşyaların muhafaza altında tutulması bazı durumlarda zor ya da imkânsız olabilmekte ya da tehlike oluşturabilmektedir. Bunların yanı sıra elkoyma işleminde elkonulan eşyanın kamu tarafından muhafaza edilmesi halinde bu durum devlet açısından bir külfet oluşturmaktadır. Bu kapsamda kanun koyucu, CMK'nın 132. maddesinde ve Suç Eşyası Yönetmeliğinin 9. maddesinde elkonulan eşyanın elden çıkarılmasına cevaz vermektedir (Şahin, 2005, s.367). CMK'nın 132. maddesine göre elkonulan eşyanın değerinde önemli derecede kayıp olma ihtimali ya da eşyanın zarara uğraması durumunda hüküm kesinleşmeden önce eşyanın elden çıkarılması mümkündür. Elden çıkarmaya yönelik karar, soruşturma aşamasında hâkim, kovuşturma aşamasında ise mahkeme tarafından verilmektedir.

Elden çıkarma kararı verilmeden önce eşyanın sahibinin dinlenmesi gerekmektedir. Karar verildikten sonra ise bu karar ilgililere bildirilmektedir. Ancak eşya sahibi olan kişilerin (şüpheli, sanık ya da üçüncü kişiler) elden çıkarma işlemi için dinlenmeye çağrılmalarına rağmen ilgili duruşmaya katılmamaları durumunda elkoyma kararı bu kişileri dinlemeksizin verilebilmektedir (Ayдын, 2012, s.211).

Elden çıkarma işlemi gerçekleştirildiği takdirde müsadere amaçlı verilen elkoymalarda müsadere kararının konusunu elden çıkarılan eşyanın karşılığında elde edilen değer oluşturmaktadır. Eşyanın elden çıkarılmasından sonra elde edilen değerden elden çıkarma sırasında yapılan masraflar çıkarılmaktadır. Sonrasında kalan değer, emanet hesabına alınarak saklanmaktadır. Yapılan yargılama neticesinde eşyanın ilgisine iadesine karar verilirse bu durumda hesaptaki eşya değeri ilgili kişiye iade edilmektedir. Doktrinde ilgisine iade

durumunda bu kişinin zarara uğramaması açısından eşyanın değerinden düşülen masrafların da iadesinin gerektiği savunulmaktadır (Centel ve Zafer, 2020, s.430).

3.7.Elkoymanın Sona Ermesi

Elkoyma tedbirini, diğer koruma tedbirleri gibi geçici niteliktedir. Yargılama neticesinde elkonulan eşyanın ilgisine iade edilmesi ya da müsadere edilmesi gerekmektedir. Ancak elkonulan eşyanın delil niteliği taşımadığının ya da müsadereye tabi olmadığı anlaşılması halinde yargılamanın sonuçlanması beklenmeden elkonulan eşya ilgisine iade edilmektedir. Bu itibarla elkoymanın sona ermesi, elkonulan eşyanın iadesi ya da müsadere ile olmaktadır (Toroslu ve Feyzioğlu, 2019, s.253).

CMK'nın 131. maddesine göre yargılama açısından elkonulmasına gerek kalmayan eşyanın istem üzerine ya da re'sen iadesine karar verilmektedir. İade kararı, Cumhuriyet savcısı, hâkim ya da mahkeme tarafından verilebilmektedir. İade kararları kesindir. Ancak iade isteminin reddedilmesi halinde ilgililerin bu karara itiraz etmeleri mümkündür (Şahin ve Göktürk, 2020, s.358).

İade konusu eşya şüpheliye, sanığa ya da üçüncü kişilere ait olabilmektedir. Bu kapsamda kime karşı elkoyma işlemi gerçekleştirilmişse eşyanın o kişiye iadesi gerekmektedir. Malik araştırması yapılmamaktadır. Bu nedenle ilgililerin elkonulan eşya üzerinde mülkiyet hakkı iddiasında bulunmaları mümkündür (Şen ve Eryıldız, 2017, s.100).

Elkoyma, iade haricinde müsadere ile sona ermektedir. Elkoymanın amaçlarından biri, müsadere kararının kâğıt üzerinde kalmasının engellenmesidir. Elkoyma gerçekleştirilen eşyanın müsadere kararıyla birlikte mülkiyeti devlete geçmektedir. Bu kapsamda eşyanın sahibi ya da zilyedinin eşya üzerindeki tasarrufu ve hakları sona ereceğinden elkoyma sona ermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Arama ve elkoyma tedbirleri, ceza muhakemesi hukukunda yer alan koruma tedbirlerindedir. Bu iki tedbir, birbiri ile sıkı ilişki içindedir. Her koruma tedbirinde olduğu gibi arama ve elkoyma tedbirlerinin uygulanmasıyla kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahalede bulunmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu, arama ve elkoyma konusunda detaylı düzenlemeler getirmektedir. Arama ve elkoymanın koruma tedbiri olmaları nedeniyle geçici olma özellikleri bulunmaktadır. Bu nedenle arama ve elkoyma tedbiri ile ulaşılmak istenen amaç sağlandığında tedbir sona erdirilmektedir. Bu konuda uygulamada özellikle aramanın ölçüsüzlüğü ve elkonulan eşyanın iadesi hususunda sorunlar yaşanmaktadır. Kolluk görevlileri ve uygulayıcıların tedbirlerin uygulanması esnasında ve sonrasında gerekli özeni göstermedikleri anlaşılmaktadır.

Anayasa ve kanunlarda arama ve elkoyma tedbirlerinin temel hak ve özgürlüklere müdahalesi gözetilerek sıkı şartlara bağlanması söz konusudur. Kanun koyucu her ne kadar gecikmesinde sakınca bulunan hallerde arama ya da elkoyma emri verilse de bu emrin yazılı olması gerektiğini düzenleme altına almıştır. Sözlü emirlerde uygulama ve ispat açısından yaşanabilecek sıkıntılar gözetilerek kanun koyucu bu konuya özen göstermiştir. Ancak uygulamaya bakıldığında açıkça düzenlenmesine rağmen yazılı emir hususunda hassas davranılmadığı görülmektedir. Arama ve elkoyma işlemlerinin önemi ve acele yapılmasının gerekli olduğu hallerde her ne kadar emrin yazılı olması hususu eleştiri konusu yapılabilecek olsa dahi kanunda açık şekilde düzenlenen bu şarta aykırı davranılması kanaatimizce uygun değildir.

Arama ve elkoyma sonucunda tutanak düzenlenmektedir. Bu tutanaklarda arama ve elkoyma işlemi sırasında yapılanlar, ilgililerin kimlik bilgileri, imzaları vs. yer almaktadır. Bu

tutanaklar, yapılan işlemin başından sonuna kadar hukuka uygun şekilde icra edilmesi şartıyla ileride ortaya çıkması muhtemel sorunlar açısından delil niteliğindedir.

Günümüzde Cumhuriyet savcısına ulaşamaması durumunda kolluk amirine verilen yetkinin eleştirilmesi mümkündür. Uygulamada Cumhuriyet savcıları yirmi dört saat esasına göre çalışmaktadırlar. Ayrıca teknoloji çağında cep telefonu gibi haberleşme araçlarıyla her zaman iletişim halinde olunması mümkündür. Bu kapsamda kolluk amirlerine arama ve elkoyma emri konusunda yetki verilmemesi gerektiği savunulabilmektedir.

CMK düzenlemelerinin günümüz koşullarında teknolojisinin geldiği seviyeye uydurulması önem taşımaktadır. Bilgisayarda arama konusunda var olan düzenlemelerin akıllı telefon, tablet vb. iletişim araçlarına uyarlanması mümkündür. Bu bağlamda mevzuatın günümüz koşulları ve teknolojik imkanların düşünülerek tekrardan gözden geçirilmesi ve buna göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Yapılacak düzenlemelerin uygulayıcıların koruma tedbirlerini uygulanması esnasında yaşadığı sorunları gidereceği ve uygulayıcılara yol göstereceği kanaatindeyiz.

Kaynakça

- Albayrak, M. (2016). *Notlu, Atıflı, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu Öz Kitap*, Ankara: Adalet Yayınları.
- Aldemir, H. (2018). *Adli – Önleme Arama ve Elkoyma*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Arslan, S. (2007). *Soruşturma Evresi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aydın, M. (2008). Adli Aramada Hazır Bulunacak Kişiler ve Arama Tanıkları, *Ceza Hukuku Dergisi*, (8), 105-125.
- Aydın, M. (2012), *Arama ve El Koyma*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başlar, Y. (2014). Ceza Yargılamasında Elektronik Delillerin Elde Edilmesine ve Korunmasına İlişkin Usul Hükümleri, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 1(3), 82-105.
- Bilen, M. (2006). *Adli Arama ve Önleme Araması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Can, H. ve Güner, S. (2006). *Hukukun Temel Kavramları*, Ankara: Yayıncılık Matbaası.
- Centel, N. ve Zafer, H. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Çelik, İ. (2016). *Postada Elkoyma*, Ankara: Ajans Yayıncılık.
- Çiçek, İ. (2009). *Arama (Adli ve Önleme Araması)*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Çokmutlu, M. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Arama ve Elkoyma* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çolak, H. ve Taşkın, M. (2005). *Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çolak, H. ve Taşkın, M. (2007), *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ercan, İ. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: İkinci Sayfa Basım Yayım Dağıtım.
- Erdem, M. R. (2016). Olağanüstü Hâl ve Avukat Bürolarında Arama, *İzmir Barosu Dergisi*, (3), 115-150.
- Ergün, G. O. (2010). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, Ankara: Çakmak Yayınevi.
- Eryılmaz, M. B. (2003). *Türk ve İngiliz Uygulamasında Durdurma ve Arama*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gedik, D. (2016), *Müsadere*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Gökçen, A. (2008). “Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Arama ve Elkoyma”, *Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri-II*, Ankara: EGM Yayınları, 259-280.

- Gözübüyük, A. Ş. ve Gölcüklü, A. F. (2016). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gülşen, R. (2005). Yeni Ceza Muhakemesi Kanununda Arama, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, (3).
- Gültekin, Ö. (2010). Ceza Muhakemesi Hukukunda “Şüpheli” Kavramı, *Terazi Hukuk Dergisi*, (46), 121-138.
- Hakeri, H. ve Ünver, Y. (2020), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- İrmak, A. (2016). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karagülmez, A. (2013). *Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karakehya, H. (2015). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Koç, C. (2005). *Kolluğun (Jandarma ve Polisin) Adli Görevleri*, Ankara: Kartal Yayınevi.
- Kunter, N., Yenisey, F. ve Nuhuğlu, A. (2010). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Malkoç, İ. ve Yüksektepe, M. (2005). *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Ankara: Malkoç Kitabevi.
- Onan, O. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ölmez, A. (2009). Bilgisayarlarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Kopyalama ve Bunlara Elkoyma, *Terazi Hukuk Dergisi*, (30), 45-52.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özen, M. ve Özocak, G. (2015). Adli Bilişim, Elektronik Deliller ve Bilgisayarlarda Arama ve El Koyma Tedbirinin Hukuki Rejimi (CMK m. 134), *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 42-77.
- Öztürk, B. vd. (2019). *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, B. ve Erdem, M. R. (2008). *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, B., Kazancı, B. E. ve Güleç, S. S. (2019). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Parlar, A. (2017). *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (İstinaf Sistemi ve Diğer Yeniliklere Göre)*, Ankara: Bilge Yayınevi.
- Polat, H. (2016). *Teori ve Uygulamada Cumhuriyet Savcısının El Kitabı*, Ankara: Adalet Yayınevi.

- Sarıgül, A. T. (2002). Ceza Muhakemesi Hukukunda Bir Koruma Tedbiri Olarak Arama, *Askeri Adalet Dergisi*, (113).
- Saygılar, Y. F. (2008). “Arama”, *Uğur Alacakaptan’a Armağan*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sevük, H. Y. (2007). Postada Elkoyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (69), 97-124.
- Sırma, Ö. (2008), “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Elkoyma”, *Uğur Alacakaptan’a Armağan Cilt 1*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sırma, Ö. (2009). Güncel Olaylar Çerçevesinde 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Arama, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, (34).
- Sirmen, A. L. (2020). *Eşya Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Soyaslan, D. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Şahin, C. (2005). *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şahin, C. ve Göktürk, N. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şen, E. ve Eryıldız, H. S. (2017). *Elkoyma*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şentuna, M. T. ve Polat, G. (2003). Ceza Yargılaması Hukukunda Arama, *Adalet Dergisi*, (14).
- Taşdemir, K. ve Özkepir, R. (2010). *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Toroslu, N. ve Feyzioğlu, M. (2019). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Toroslu, N. ve Toroslu, H. (2019). *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Turhan, F. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Asil Yayınevi.
- Yalçın, H. (2010). *Önleme Araması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yenisey, F. (2005). *İnsan Hakları Açısından Arama, Elkoyma, Yakalama ve İfade Alma*, Ankara: AÜSBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- Yenisey, F. (2006). *Arama Hukukuna Giriş*, İstanbul: Ulus Basım Yayın.
- Yenisey, F. (2013). Adli Arama, *Çağın Polisi Dergisi*, (144).
- Yenisey, F. ve Nuhoğlu, A. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2017). *Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Y. (2016). Bir Ceza Muhakemesi Hukuku İşlemi Olarak Adli Arama, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 247-304.
- Zafer H., Centel, N. ve Çakmut, Ö. (2020). *Türk Ceza Hukukunda Giriş*, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 12.10.2020).